

Հոկտեմբեր 21
1992
Չորեքշաբթի

օրաթիւր
Բ արի, քի 113 (205)
գինը 2 օ.

Երևան 375010
Հանրապետական 47

դասիչ 69149

հեռ. 581841, 3ախ 562941, տեղ. 243266 CIPRI SU

Գազասարի դայթյունը գազամուղում ճնշման բարձրացման հետևանքով

Հոկտեմբերի 20-ին Հյուսիսային Օսիայի լեռներում թուրքմենսան-Ռուսաստան-Վրաստան գազատարի դայթյունը տեղի է ունեցել գազի ճնշման բարձրացման դասճառով: Այդ մասին «ԻՖ»-ին հայտնեց «Վրացստանգազ» միավորման ղեկավարը:

Նրա խոսքերով, վարը կվերացվի «հաշված օրերում»: Անհրաժեշտության դեպքում Վրաստանը գազ կտանա Դաղստանով եւ Ադրբեջանով անցնող գազատարով:

Ինչպես «Սնար»-ի թղթակցին հաղորդեցին Հայաստանի կառավարության մամուլի ծառայությունում, այդ շրջանում արդեն մեկնել են դեղի վայր:

Գործի Երջանը ադրբեջանական օդուժի թիրախ

Երեկ կեսօրից հետո ադրբեջանական բանակի Մու-25 գրոհային ինքնաթիռը խախտել է Հայաստանի սահմանը եւ ուժեղացրել սահմանամերձ Տեղ, Խնձորեակ եւ Քարաբեն գյուղերը: Չուկվել է մեկ եւ վերադարձվել չորս մարդ: Այս մասին տեղեկացանք Գործի Երջանի գործկոմից: Միաժամանակ «Սնար» գործակալությունը, վկայակոչելով Գործի Երջանի գործկոմի տասնամյակում աշխատակից Յուրի Բաղդասարյանից ստացված տեղեկությունները, հաղորդում է, թե հայ-ադրբեջանական սահմանի նույն հատվածում ադրբեջանական օդուժը դրանից երկու ժամ առաջ նույնպես խախտել էր սահմանը, սակայն ագրեսիվ գործողությունների չէր դիմել:

Նույն ադրբեջանացի զորավարները տեղեկացնում են նաեւ, որ երեկ ադրբեջանական ինքնաթիռները ուժեղացրել են Լաչինի մարտահրավերի միջանցքի արտաքին, որի հետևանքով զանգուրդ է վերադարձվել:

Պեճնախարար Վազգեն Մանուկյանը դաճաճության նախարար

Կառավարությունում տղախում են նոր նշանակումներ

Մինչ նախկին արտոնառնախարար Բաճիկի Հովհաննիսյանի տեղը դեռևս բացված է, Հայաստանի նախագահը երեկ ստորագրեց մի նոր հրամանագիր, որով դաճաճության նախարարը դեռևս նախարար Վազգեն Մանուկյանին նշանակեց դաճաճության նախարար: Հայաստանի նախագահի մամուլի ծառայության հաղորդման համաձայն, Վազգեն Մանուկյանը կկատարի նախագահի խորհրդակցությունները և սահմանամերձ երջաններում նախագահի անձնակազմի ներկայացուցչի դասակարգումները:

Օրերս մեր թերթին սկսվեց հարցազրույցում Վազգեն Մանուկյանը նշել էր, թե ինքն դաճաճ է դուրս գալ, բայց այն դեպքում, երբ հասնենք իրական հաջողությունների: Այդ դեպքում դեռ չէր եկել, բայց համարեց նախագահը գերադասեց ընտրել Վազգեն Մանուկյանին, որը մինչ

այդ հայտարարել էր, թե դեռ է ժամանակավորապես դաճաճեցնել խորհրդարանի գործունեությունը եւ իրականացնել ռազմական իրավիճակին հասուկ միջոցառումներ: Դա է վկայում նաև խորհրդարանի երեկվա նիստում նախագահի կողմից Վ. Մանուկյանի ներկայացրած օրենքի նախագիծը, որով նախատեսվում են առանձին երջաններում ռազմական դրություն մտնող միջոցառումներ:

Բարձրագույն Բուրբուրյանն ասաց, թե դա կապված է դաճաճության համակարգում կատարվող կառուցվածքային փոփոխությունների հետ: «Վազգեն Մանուկյանը արդեն բավական աշխատանք է կատարել այդ դաճաճում, եւ այժմ կարելի է նրա դերը որոշել ռազմական գծով խորհրդակցության և սահմանամերձ երջաններում նախագահի ներկայացուցչի, քանզի նա ակտիվորեն համագործակցում է եւ ֆիդայական ջոկատների եւ դեռևս կազմավորումների հետ», ասաց նրա: Բուրբուրյանը:

Այժմ, երբ դաճաճության համակարգում նոր փուլ է սկսվում, դրված է ազգային բանակի ստեղծման հարցը, մամուլի ֆարսուղարի կարծիքով, ավելի ճիշտ կլինի դրան նախկին վարչապետի մասնակցությունը, որն արդեն որոշակի փորձ ունի, եւ համատեղելով դեռևս նախարարի եւ նախարարի դաճաճները, կհամակարգի զինված ուժերի եւ ռազմաարդյունաբերական համալիրի աշխատանքները: Ինչ վերաբերում է նախարարների փոփոխությանը, առաջ նրանց ուժերը դեռ է օգտագործվում այնպես, որտեղ ավելի արդյունավետ կլինեն:

Մամուլի ֆարսուղարը նաև նշեց, որ առաջիկայում կառավարական համակարգում տղախում են նոր փոփոխություններ եւ նշանակումներ:

Քլինթոնին 39 տկու, Պերոյին 25, Բուշին 19

Նախորդ գիշեր նախագահական թեկնածուների միջև կայացած հրադարձային քանակների 3-րդ եւ վերջին հանդիպումից հետո, երեկ ընտրողների մոտ հասարակական կարծիքի հարցման արդյունքներով Քլինթոնը դաճաճեց իր առավելությունը ժայռերի 39 տկուով, անկախ թեկնածու Ռոս Պերոն անցավ 2-րդ տեղը՝ 25 տկուով, իսկ համարաբանական թեկնածու Ջորջ Բուշը հավաքեց ընդամենը 19 տկու: Բանակների ընթացում նախագահ Բուշը փորձեց ավելի վճռական հարվածել իր գլխավոր մրցակցին, հայտարարելով, թե նախագահ ընտրվելու դեպքում Քլինթոնը կվերածվի մի ուրիշ Քարտերի՝ մեծ հարկեր ու ազգային միջոցների մեծ ծախսեր: Աճեց Քլինթոնն անդաճաճախ չթողեց դա եւ ասաց, թե նախագահ Բուշն արդեն իսկ մեղավոր է իրեն ուղղած մեղադրանքները գործնականում իրականություն դարձնելով:

Ներքին Բորիս Լիբանանի խորհրդարանի նախագահ

Երեկ կայացած խորհրդարանի նախագահի ընտրություններում 75 ժայռով հաղթանակ տարավ Բորիս «Ամալ» սիւնական շարժման ղեկավար, իրավաբան Ներքին Բորիսը: Նրա մրցակիցը, նույնպես Բորիսը, Մուհամեդ Յուսուֆ Բեյրութը հավաքեց ընդամենը 14 ժայռ 125 հնարավորից: 4 արվա երջանի համար ընտրված նախագահը հայտարարեց, թե իր գլխավոր գործն է համարում Լիբանանի թղթը համայնության ու հոսանքների համագործակցությամբ լծվել երկրի վերաբնութային գործին:

Քուվեյթի խորհրդարանը ընտրեց իր նախագահին

Վեց արի առաջ լուծարված խորհրդարանի նախագահ Սիմադ Սաադունը ժայռերի գերակշիռ մեծամասնությամբ երեկ նախագահ ընտրվեց Քուվեյթի խորհրդարանում: Նրա իշխանության գալը մեկ անգամ եւս վկայում է Քուվեյթում ընդդիմադիր հոսանքների ուժեղացումը իշխող Սաադ ընտանիքի դեմ:

Չոնեկերի դաճը Նոյեմբերի 12-ին

Նախկին Արեւելյան Գերմանիայի ղեկավար Երիկ Չոնեկերի դասախոսությունը կսկսվի առաջիկա Նոյեմբերի 12-ին: Նա մեղադրվում է առնվազն 50 գերմանացիների մահվան դաճում հրահրելու համար: Իր հերթին, Պաղեստինի ազատագրության կազմակերպության գործադիր խորհրդի նախագահ Յասեր Արաֆատը երեկ առաջարկեց հանդիպել Չոնեկերին «աշխարհի ցանկացած վայրում»:

Աղակաճում օդ Մ. Նահանգներում

Ավելի քան 86 միլիոն մարդ անառողջ օդ են ընկնում Միացյալ Նահանգներում, սակայն 41 ֆաղաներում օդի աղակաճության տկույն չի գերազանցում ամերիկյան չափանիշերը: Կառավարական համադասախան կազմակերպությունների կողմից անցկացված ուսումնասիրությունները ցույց են տալիս, որ անցնող տասնամյակում ամենամաքուր օդն Ամերիկայում եղել է 1989-91 թվերին:

Ղարաբաղում խաղաղ բնակիչներ են զոհվում

Լաչինի միջանցքում մարտեր վերսկսվել են

Հենվելով ԼՂՀ Գերագույն խորհրդից ստացված տեղեկությունների վրա, «Սնար» գործակալությունը հայտնում է, որ երեկ, կեսօրին մոտ, ադրբեջանական բանակի ռազմական ինքնաթիռներ են հայտնվել Ասեփանակերի երկնքում, որոնք սակայն այս անգամ չեն ուժեղացրել ֆաղանը: Ինչպես հայտնում է ԼՂՀ ԳԽ մամուլի ֆարսուղար Գեղամ Բաղդասարյանը, հոկտեմբերի 19-ին Ասեփանակերի զանգվածային հրետակոծության հետևանքով զոհվել են 8 եւ վիրավորվել 11 խաղաղ բնակիչներ, այդ թվում՝ երեխաներ: Հրետակոծությունն իրականացվել է հեռահար հրետանուց եւ «Գրադ» կազմակերպից:

Հոկտեմբերի 19-ին ադրբեջանական կազմավորումները հարձակում են ձեռնարկել Շուշի Երջանի եղծանող գյուղի ուղղությամբ, որը գտնվում է Լաչինի մարտահրավերի միջանցքի գոտու մերձակայքում: ԼՂՀ ինքնադաճաճության ուժերին հաջողվել է կասեցնել եւ հետ մղել բեճանու գործողությունները: Գզակ կորուստներ: Հայկական կողմից զոհվել է երկու մարտիկ:

Հոկտեմբերի լույս 20-ի գիշերը ադրբեջանական կազմավորումները հերթական անգամ գրոհել են Լաչինի մարտահրավերի միջանցքի ուղղությամբ: ԼՂՀ ինքնադաճաճության ուժերին հաջողվել է հետ մղել բեճանու գործողությունները: Հարձակողները կորցրել են 1 տակ, երեկ սկսեցին եւ մոտ 40 տղանված: ԼՂՀ ինքնադաճաճության ուժերից զոհվել են ինքզ, վիրավորվել 11-ը: Գործակալին-Ասեփանակեր ճանաղարհը գործում է անխախտ:

Այս տեղեկությունները հաստատում է նաև Ղարաբաղի «Նորություններ» գործակալությունը:

Միաժամանակ, ԼՂՀ ինքնադաճաճության ուժերի Եսաթից ստացված տեղեկությունների համաձայն, երեկ առավոտյան ադրբեջանական կազմավորումները հրետակոծում էին Հաղորդ Երկնքում, ինչպես նաև Երջանի Եղիլում եւ Մարտունու Երջանի Բերդաբեն գյուղերը: Մինչդեռ Ադրբեջանի դաճաճության նախարարությունը հայտնում են, որ Աղղան եւ Յիզուլի Երկնքումների հրետակոծությունների հետևանքով զոհվել է երեկ մարդ:

Ռաբինը՝ համբերություն է թելադրում դաճաճիցիներին

Երուսաղեմում կայացած մամուլի ասուլիսում, որին առաջին անգամ մասնակցում էր արաբական «Ալ-Հայաթ» թերթը, Իսրայելի վարչապետ Յիցխակ Ռաբինը համբերություն քելադրեց գրակալողների դաճաճիցիներին, հարցի լուծման համար մասնագույց անելով հանգրվանային լուծման արբերակը: Պատասխանելով մի հարցի, նա հայտարարեց, թե ոչ ոք չի կարող 1,7 միլիոն այդ յուրեւեւիցիներին ստիպել, որ իսրայելցի դաճաճները: Նա չբացատրեց աղաքայուն Իսրայել-Պաղեստին-Հորդանան համադաճաճության կազմության հնարավորությունը:

Ինչ վերաբերում է Միջիային, Ռաբինը խոստովանեց ուղղակի դասախոսել «հող խաղաղության փոխարեն» բանաճեղին, միաժամանակ առաջարկելով, որ իր երկիրն ու Միջիային բաց սահմաններ ունենան իրար միջև՝ եւ դիվանագիտական-տնտեսական հարաբերություններ սկսվեն: Գաղով Լիբանանին, նա հայտարարեց, թե Իսրայելը հողային որեւէ հարց չունի այդ երկրի հետ, այլ դաճաճաճ մարդուն է, որ այն դուրս գա սիրիական հովանավորությունից եւ ինքնիշխան դաճաճ իր ամբողջ տարածքի վրա:

Ռաբինի այս հայտարարությունները ինչեցից են երեկ, Վաշինգտոնում այս գիշեր սկսվելիք արաբ-իսրայելական խաղաղության խոսակցությունների 7-րդ փուլից առաջ: Իր հերթին, Պաղեստինի ազատագրության կազմակերպության գործադիր խորհրդի նախագահ Յասեր Արաֆատը երեկ առաջարկեց հանդիպել Ռաբինին «աշխարհի ցանկացած վայրում»:

Եվրոպայում կանաչների հիմնադիրը մահացած

Գերմանական ոսիկանությունը Բոննի արվարձաններից մեկում մի բնակարանի մեջ հայտնաբերել է երկու դիակ, որոնց գլխի վրա կաշին հրազենի հետքեր: Գիտնականները դարձվել է, որ դիակներից մեկը դաճաճում է Եվրոպայում կանաչների Եսաճան հիմնադիր, 44-ամյա իրիկ Պեթրա Բեյլին,

կիրն ու Միջիային բաց սահմաններ ունենան իրար միջև՝ եւ դիվանագիտական-տնտեսական հարաբերություններ սկսվեն: Գաղով Լիբանանին, նա հայտարարեց, թե Իսրայելը հողային որեւէ հարց չունի այդ երկրի հետ, այլ դաճաճաճ մարդուն է, որ այն դուրս գա սիրիական հովանավորությունից եւ ինքնիշխան դաճաճ իր ամբողջ տարածքի վրա:

Ռաբինի այս հայտարարությունները ինչեցից են երեկ, Վաշինգտոնում այս գիշեր սկսվելիք արաբ-իսրայելական խաղաղության խոսակցությունների 7-րդ փուլից առաջ: Իր հերթին, Պաղեստինի ազատագրության կազմակերպության գործադիր խորհրդի նախագահ Յասեր Արաֆատը երեկ առաջարկեց հանդիպել Ռաբինին «աշխարհի ցանկացած վայրում»:

Աճոս Մանուչարյանը վերադարձավ

Ինչպես «Սնար»-ի թղթակցին հայտնեցին նախագահի մամուլի ծառայությունում, երեկ մեկնածու արձակուրդից հետո կրկին աշխատանքի վերադարձավ ազգային անվտանգության գծով նախագահի գլխավոր խորհրդակցական Աճոս Մանուչարյանը: Նախկինում լրատվական մի Եսաճ միջոցները հաղորդել էին հրաժարական տալու նրա մտադրության մասին: Վերջին օրերս համարաբանություն խոսակցություններ են տղախում Աճոս Մանուչարյանի արագորճախարարի դաճաճում նշանակվելու մասին:

Կաղանին հասուկ ուճաղություն

Երեկ վարչապետ Խոսրով Հարությունյանի մոտ հրավիրված խորհրդակցությունը նվիրված էր Կաղան ֆաղանի եւ Երջանի ձեռնարկ նախադասման ընթացքի ներկայումս: Հանձնարարվել է առաջիկա 20 օրվա ընթացքում Երջանում ստեղծել աղթի անհրաճեց դաճաճային դաճաճներ, աղախով կերտային բաճաճաճ սրամաղթող դարճեղի ժամանակին հաճաճումն ու փոխաղանը: Կաղան-Տարեւ ճանաղարհահաճաճի բարեկարգման աշխատանքների համար որոճվեց հասկացնել դիվելային վառելանյութ:

Երևանի ջերմոթյուն մաս- կարարող հիմնական կազմակերպությունը Երևան- խորհրդի գործկոմի ջերմային ճանաչման արտադրական միավորումն է, որին դասակարգող 5 կենտրոն- կան, 236 քաղաքային կարա- յաններին, 235 կենտրոնական ջերմային հանգույցին, 900 կմ երկա- րային ջերմային ցանցերին ա- վելացել են նաև «Հայէներգո» արտադրական միավորումից վերց- ված 7 խոտո բաժանային ջերմա- յին կայանները: Այս կարողություն- ներով նրանք իրագործում են 5400 արբեր բնույթի շենքերի ջերմամա- սակարարումը: «Այս արի այդ շենքերը սահմանում են, թե ոչ» հարցին վարչության ղեկավար Թոմասը պատասխանեց. «Տաք ծնունդն աղանակելու հարց այն- քան երեւոյց է կախված, որ ստույգ դասասխանել ոչ ոք չի կա- րող»: Մանրակրկի խոսակցությունից դարձեցին հետևյալը: Անցյալ արի կառավարական մակարդակով ծագել է առանց վառելիքի միայն էլեկտրակայանով ջերմա- մասակարարում ապահովելու գա- ղափարը: Ուղիղ երեք ամիս է դա- հանվել, ավելի ճիշտ վաճակել, որ- քանզի ողջամիջ փաստակներով աղանակելի այդ գաղափարի սնանկությունը, չէ՛ որ հանրադե- րություն էլեկտրակայանի դեֆի- ճիս ունի: Իսկ ջերմային էներգիա- յի օգտակար գործողության գործա- կիցը մոտ երեք անգամ ավելի է՝ 0,8 օգգ, քան էլեկտրական էներ- գիայինը՝ 0,3 օգգ: Բացի այդ, երեք անցյալ արի էներգետիկ նյութակ- ներով Սեւանի ջուրը չօգտագործ- վել, այսօր լճի մակարդակը 43 սմ բարձր կլինի: Երեք ամիս սեռած այդ ժամավաճառության հետևան- քով մարտ, ապրիլ, մայիս բարե- նոյաս ամիսները, երբ ճանադար- ների բողբոջությունը համեմա- սարար բարձր է, եւ վառելիքի գնե- րը ցածր էին, հանցավոր կերպով բաց բողբոջին: Միայն հունիսից սկսվեց վառելիքի ներմուծումը, որը սկզբնական բաժանում հասկացվեց Երևանի ջր-էլեկտրակայանները լցնելուն: Երբ հերթը հասավ ֆաղա- փի վառելիքի դասակարարներին, ճանադարները փակվեցին: Այդ է դասճառը, որ 29 860 խմ արտադ- րյալ ջերմակայաններում եւ կար- սայաններում ընդամենը 1000 տն- նա մագր կա, որը մոտ 5 օրվա դաճար է: Բացի դրանից, ռվա- րություններ կային նաև ֆինան- սավորման հետ կապված, ջերմա- յին ճանաչման ֆինանսավորման հարցը լուծվել է հունիսի վերջին: Նախատեսված է իրացնել 130 մլն

Չանարադեությունում առկա սոցիալական լարվածությունը ծնունդնունի կարծես ավելի է աճել: Բոլորիս համակած սազնադը երեք ձեռակերպելու լինեն, կասցվի՛ արդյո՞ւ այս ծնունդն ուղիղ ջերմային կայանները չեն լինի, եւ արդյո՞ւ ցաս գրկաններ լուռուումը կրող ժողովուրդը դասարտ է դրանք եւ «ըմբռնումով» սանել: Երեք գյուղական բաժանումներում աղողներն ավելի ցաս աղակիցում են սեփական ձեռներեցությանը, աղա ֆաղաբանակներս մեր հույսը, հասկադես ջերմամասակարարման հարցում, լիովին կադում են դեռական ֆաղաբանության հետ: Ջերմամասակարարման իրական վիճակի հետ կադված հարցերի դասասխաններն սսանալու նդասակով որոշեցին դիմել Երևանում այդ հարցերի հետ առնչվող արբեր կազմակերպությունների սնորներին:

Ուրբու աշխատանք: Իսկ մինչ այ- սօր սրամադրվել է մոտ 80 մլն ուրբի: Երեք հազվի առնեն, որ անցյալ արի ջերմոցման համա- կարգերի վրաները սովորականից ցաս էին, իսկ հիմնական նորոգում- ներ ընդհանրադես չեն կասարվել, ընթացիկ նորոգումներն ավելի ու- ց են սկսվել, քան նախորդ արինե- րին, աղա դասկերը դարձ կդա- նա:

Այս ամենից բացի, մագրով աշխատելու դեղում վրաներն անխուսափելի են, քանի որ հով- հարային անջատումների ժամա- նակ կարսայանների համակարգե- րը ստույգ են եւ արբից դուրս գալիս:

Էլեկտրական սնուցման անկախ աղբյուրների անցնելու եւ այլ հիմ- նավոր փոփոխությունների համար անհրաճես են միլիարդներ (ուա- վարկներ արվել են), որ հանրադե- րությունը չունի:

Վարչության ղեկավար Թոմասը նեց նաև, թե բաժանային ջեր- մակայանների ու կենտրոնական կարսայանների ցանցային ջրի հիմնաբան համար (ջերմոցումն առանց դրա հնարավոր չէ՛ խող- վակաւարներ կխցանվեն) անհրա- ճես է աղի հանրից 400 խմ ա- դաբային խոտոուղ սեղավոխել, որի համար ամսական 10 տննա

բեզին կդահանգվի: Վառելիքի գներն աճի հետ կադված բնակա- նարար կադի նաև ջերմամասա- կարարման վարձը (40 բնակ- մակերեսի համար 6 ամսում մոտ 6000 ռ.), սակայն դեռությունը դասարտ է 750 մլն դոսացիա վճարել: Պրն. Թոմասը համոզ- ված է, որ այդ գումարի վճարման հավանականությունը փոքր է, իսկ չվճարելու դեղում վառելիքի մա- սակարարները կդադարեցնեն ա- տաբուրը:

Այսինքն եզրակացությունն ըստ դարոն Թոմասի մեկն է. «Նա- խորդ արիս նույն ժամանակի համեմատ այս արի ավելի վաս է: Երեք ճանադարները ջրացվեն, մեր բնակչությանը դիմել բողբոջն աստո հույսին: Անգամ երեք երկա- րուղին բացվի, դասեսավորելու

Երևանը կջերմուցվի, երբ...

համար ոչ ժամանակ կլինի, ոչ մեխանիզմներ, ոչ բեռնակ, ուսի անիվներից ոչիսի հասցնենք աղանակը»:

Իհարկե, երեք գազի նորմալ հոսք աղանակվի, խոտո կարսա- յանների 70 տկոսը կաշխատի, քա- նի որ որդես հիմնական վառելիք գազն է օգտագործվելու: Սակայն լիարժեք գործելու համար Երևա- նին օտական 10-12 մլն խմ գազ է անհրաճես, իսկ այսօր, վրարը վե- րացնելուց հետո սսացվում է 6,5 մլն: Այն մասակարարում է Երե- վանի, Հրազդանի ջրերին, Երեա- նին, Գյումրիին եւ կառավարա- կան հասուկ որոշումներով՝ որոշ բնակավայրերի ու ձեռներկա- րյունների: Այն հարցին, թե գազի նեված ֆանակը բավարարելու է Երևանում ջերմոցման կարիքե- րին, Երևանի քաղաքի վարչու- րյան ղեկավար Մարտ Հովհաննիսյա- նը դասասխանեց. «6,5 մլն-ը չի բավարարի, ճնուումը կրննի եւ ջե- րմոցում աղանակվել հնարավոր չի լինի, երեք գուն 10 մլն խմ գազ գա (հենց այդքան է՝ Վրասանի գծի բողբոջությունը), Երևանը կջերմուցվի: Բացի այդ, գազի դրա- ճարներն այս արի գրոյական են եւ առաջիկայում կ դասեսավոր- րել չի հարցովի»: Պարոն Հովհան- նիսյանը նաև կասկած հայնեց,

թե Վրասանից այսուհետև ան- խափան գազ կսսանանք:

Երևանում ծնունդն ջերմամա- սակարարման դասկերը լիովին դասկերացնելու նդասակով դիմե- ցին նաև Երևանի սնորներն Ռաֆիկ Մկրչյանին: Վերջինս դասասխանեց, որ 15-18 տննա ֆարածուխ՝ գնված Կենտրոնից, Ռոսսովից, Կրասնոյարսկից, գսն- վում է անիվների վրա, Հյուսիսա- յին Կովկասում: Կնվված է 150 հազար տննայի դայամանագիր (թեև դայամանագրերով չենք սաֆա- նա), որից 70 հազարը Երևան ֆա- դափի ողջ դասանցարկն է: Ան- ցյալ արի ֆաղմաքի ցանկերով 110 հազար տննա ֆարածուխ է բեր- վել, որի որակը թեև բարձր չէր, բայց բնակչության կարիքները հի- մնակաում բավարարվեցին: Քա- րածուխ գնեցին նաև որոշ արե- կոտներ, որոնք մինչ այսօր մոտ 2,8 մլն խմ ուրբի են դարս ֆաղ- մաքին: Պրն. Մկրչյանը բողբոջեց բանկային վարկավորումներից բանկերը հասկանալի դասճառե- րով նախընտրում են գործ ունենալ մասնավորի հետ, իսկ վարկավոր- ման ուսացումը բնակչությանն է լսվում: Վերջերս ֆաղաբային ի- յանությունները 10 մլն ուրբի անուկոս գումար են սրամադրել ֆաղմաքի վառելիք գները նդա- սակով: Այդ գումարով գնվել է տննան մոտ 2900 ուրբի արծեմով ֆարածուխ, որը բնակչությանը կվաճառվի 3500-4000 ուրբով: Սա անհամեմատ էճան է, քանի որ կառավարությունը մտադր է այն գնել 5750 ուրբով: Քաղաքային ի- յանությունների փորձերը՝ գու- մարներ սսանալ կառավարությու- նից, մերժվում են: Պասճառաբա- նությունը մեկն է՝ 1992 թ. սկզբին սեղծվել է կոշ վառելիքի վարչու- րյուն, որի իրավասության մեջ է մտնում կոշ վառելիքի գնումը: Սակայն, ըստ հավաստի աղբյու- րների, վարչության ցանկերով այս արի ոչ մի կիրադան վառելիք չի բերվել (թեև բողբոջ վրա այլ դաս- կեր է): Այս ֆաեբուլի, նաև եր- կարուղու փակման եւ այլ բնա- կան ու անբնական դասճառներով այսօր ֆաղափի դասեսարաննե- րում վառելիքի փուր անգամ չկա:

Ոչինչ քանի, աղասել երկարու- դու լիակասար բացմանը, նսանա- կում է ժողովուրդին դասադարսել սառնամանիկները անդաճադան դիմավորելու: Իսկ թե ինչ հետե- վաններ կունենա դա, ֆաղափի ի- յանությունները դասկերացնում են լիովին:

ԱՐՄՆԵ ՕԳՆԱՅԱՆ

«Էս սարն իմն է, էս ծառն իմն է»

Չեն ուղում եւ համուրով էլ չեն դասասխանում «Չայասանի Չան- րադեսություն» օրաթերթում անցյալ հինգաբարի տղանգրված «Ավանայ երկարած դասասխան» նյութին, սակայն սսիոված են, քանի որ նյութը նախադասություն ունի, կադված մեզ հետ: Մեր թերթի այս սարվա օգոսոսի 18ի համարում տղանգրվել է «Փողոցային իմասա- սիրություն. Թեթե ձեռով ցաս լուրջ բանի մասին» ֆելիետոնը, որ խմ բազուրթյան հանճարարությանը դադակից Արմեն Բաղդասարյանը դասողություններ են անում Երևանի երբեմն սարօրհակությունների հաս- նող անվանափոխությունների արե- րը:

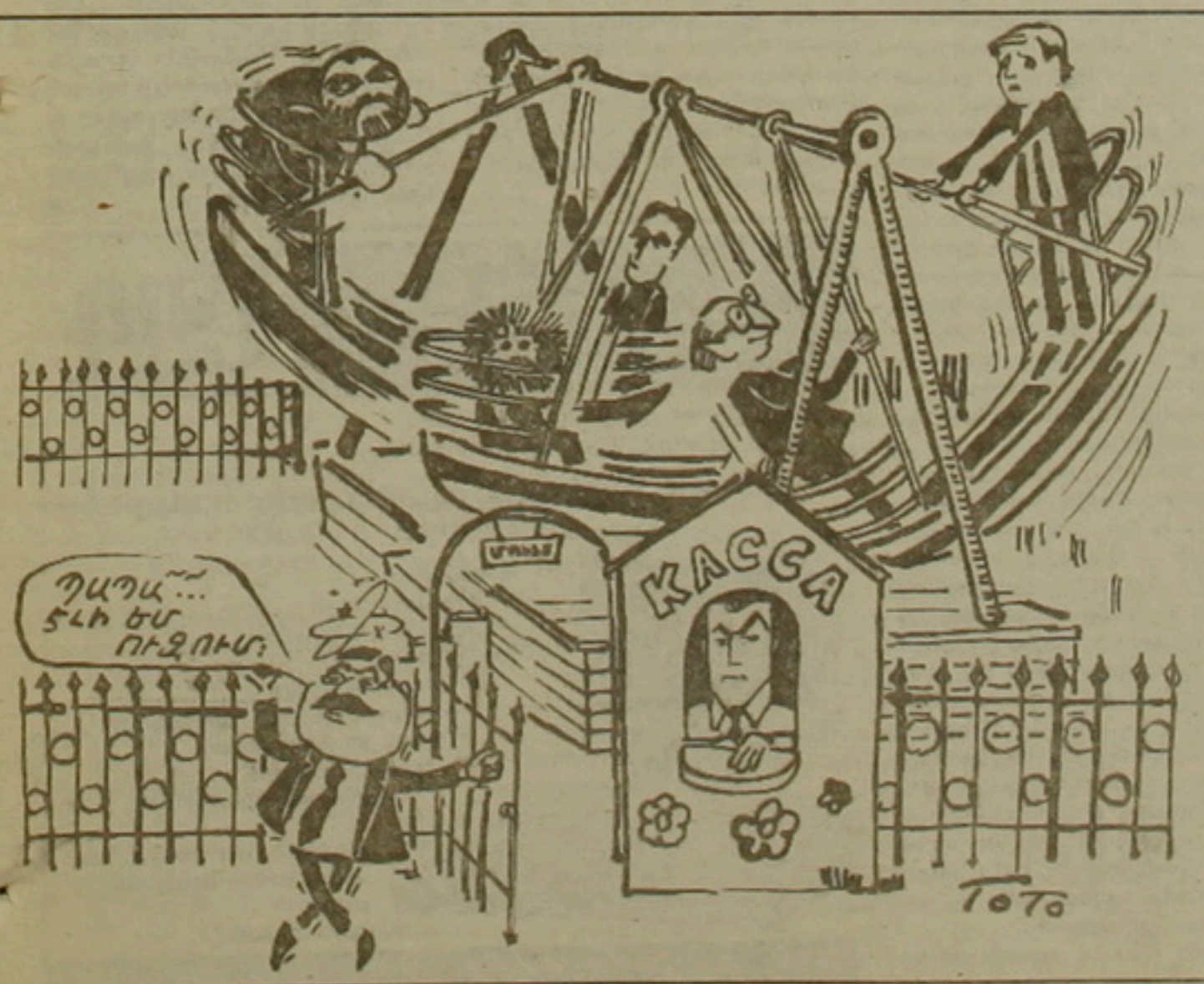
Իրոք, Երևանի փողոցների եւ հրադարակների նորոշմա անունները ոչ բողբոջ են մեզ համար դաս- ճառաբանված, մանավանդ ֆաղափ կենտրոնում իշխող միջնադարն ու բազավորների հավակոնտ անուններ, այսեղից էլ մեր բողբակից Ար- մեն Բաղդասարյանի հանախ կծու խոսքերը: Մեզ համար խնդիր մեկն էր, հարցի մասին բարձրաճայն խո- սել հասարակության առաջ, որդես- զի անուն կնրողները, սվալ դեղ- րում Երևանի ֆաղաբարի անվանա- փոխ հանճաճողուրը մեկներ այն սկզբունները, որով իմն է առաջ- նորվում:

Չանճանճողուրը արճագանեց: Դրա նախագահ Գեորգ Տերվարա- նյանը (նախկինում Յուրա Վարդա- նյան) խբագրություն այցելեց երկա- րարկ մի հողվածով (ինեց այդ հողվածն էլ տղադրել է «Չայասա- նի Չանրադեսություն»-ը՝ հավելյալ առաջանալը) եւ գրավոր ու բանա- վոր սկսեց մեղադարսներն ու մանա- վանդ բարոյախոսությունները սեղալ խմբագրության եւ բազմաբարչ Ա. Բ.-ի գլխին: «Վրովված ու խոց- ված» հանճանճողուրի նախագահին մենք բացարեցինք, որ հարցը Արմեն Բաղդասարյանի գիսելիները կամ ո- ճը չէ, այլ արեթի, այդ թվում նաև մեր սարակուսանն ու դճողություն- նը, թե ինչու են փոխված անուններ միակողմանի, կարծես Չայոց դասությունը՝ խոր միջնադարից մինչեւ վերջին ֆիդայական կոիվներ կուսակվելուցվել են, դարադելու սեղ չկա, ու խեղճ Երևանի վրա է թափ- վել, եւ վերադես ֆաղաբարից հարկ չի՝ համարում դարաբանում սալ, ցրել ճարակուսաններն ու դճ- գողությունը: Առաջարկեցինք նաև մեր թերթի էջերը լուսաբանումների համար:

Չանճանճողուրի նախագահը դճ- վարությամբ համաճայնեց, մի վերա- դադարությամբ սակայն, թե ինչ եւ ինչուս էլ գրի՝ Արմեն Բաղդասարյա- նին դիմել արեթի («Չայասանի Չանրադեսություն» թերթի հրադա- րակման մեջ չմոտացավ նաև մի եր- կու ֆաղբ խոսք էլ ասել մեր թերթի հասցեին: Ճիշտ են ճիշտ նախորդ սարիներին հասուկ դասական ոճը, երեք իմն ննադասում ես, ուրեմն միայնակի ես, գաճաճ, Իրից էլ ծուռ: Այս էլ որեորդ անգամ թերթի մասողությունը արե ես սալիս թե- րթի դեմ, հիմնականը, ասելիք մի կողմ դրած՝ ծոծում սսաներդակա- նը, բա ոնց կլինի իմն ասել՝ աչիդ վերել հոն կա: Խոսքը միայն ողն. «անվանափոխի» մասին չէ, այլ բողբոջ նրանց, ովեր բազմակարծու- րյուն գոռալով՝ էլնում են բազմա կարծության իսկ դեմ, իրենց միա- սիկ միամորիկ, ցաս հանախ թեա- կարծիքը համարելով «բազմա»):

Թեռահավաս, կասկածոս մի բան մնաց այդ խոսակցությունից, ար- դյո՞ւ հանճանճողուրի այդդիսի «կ- կոն» ու նեղացկոն նախագահը, որ լրագրային սովորական նյութը փե- րով է ընդունում, ուրիշ կարծիք մարսնող կերպով մերժում, անվա- նափոխումները՝ ֆնարկելիս ականջն ուսադի՞ր է դասում կողիներին ա- սածներին: Արդյո՞ւ նոր անունները ըստ եուրյան դարճյալ նախաճորեն չեն դրվում, սեփական գիսելիներն ու ճաւակը, դասություն սեփական ըմբոնումը վարարում ժողովրդի համբերասար, արեթն ամեն ինչի սո- վորած ու կոշացած վզին:

39.

ՀԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ

ՀՀ լուսավորության նախարա- րությունը ս/ք հոկտեմբերի 24-ին երե- վան ֆաղաում կազմակերպում է դորոցականների սեղծագործու- րյան բարեգործական տնահանդես: Տնահանդեսին մասնակցում են արսադորոցական հիմնարկների սա- ները: Կազմակերպվելու են նաև ե- րեխաների ձեռնի աշխատանքի ցու- ցահանդես-վաճառք եւ հանգանա- կություն, որից սսացված գումարը փոխանցվելու է ազասամարիկների օգնության եւ կրթության հիմնադ- րամներին: Տնահանդեսը սկսվելու է ժ. 14- ին Ազասության հրադարակում, Օ- դակաճու, Մարկիի մանկական, Չարդանակի 45-ամյակի անվան, Գայի արճանի, Երբուրոն եւ Շեն- գավիթի մանկադասանկան սեղ- ճագործության կենտրոններին հարա- կից գրոսայգիներում:

ՀՀ ԼՈՒՍԱՎՈՐՈՒԹՅԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ

Երկու օր առաջ մեր նկարիչ Սուրիս Թոմասյանը խմբագրության թերթ այս նկարը, որը մեր կարծիքով, անհասկա- նալի էր այնեղ դասկերված կերպար- ների անկադրությանը: Սակայն այսօր այն ուրիշ երանգ է սսանում...

Հայերը դեռևս իրենց դասնործական արեալոյսին բազմազան բնույթը են ունենցել հարեան երկրների ու ժողովուրդների հետ: Սակայն դասնականորեն ոչ մի երկիր եւ ոչ մի ժողովուրդ այնքան մօտ չի եղել հայ ժողովրդին, որքան Իրանն ու իրանցիները: Առաջադր Ասիայի այդ երկու ճեղքերիկ ժողովուրդների դարաւոր յարաբերութիւններն իրենց ակնառու դրսևորումներն են ունենցել ամենաբազմաաշխարհային բնագոյաններում, թէ լեզուական հանգիստութիւնների, թէ ընկերային բարերի ու սովորութիւնների, թէ հոգեւոր-մեակութային, էրթիկական, կրօնական, դասնական ամենասարբեր իրողութիւնների մէջ:

Իրանը եւ Հայաստանը հանդիսացել են մարդկային քաղաքակրթութեան սկզբնաւորման երկու հնագոյն օջախներ: Կարելի է նոյնիսկ անվարան ասել, որ Մերձատուր եւ Միջին Արեւելի ոչ մի ժողովուրդ ամենայն չի մնացել հայ եւ իրանական քաղաքակրթութիւնների բարերար ու կենսասու ազդեցութիւնից: Գա յայնմանաւորուած է նրանով, որ հայ եւ իրանական ժողովուրդները մի քանի հազար տարիներից ի վեր հանդիսացել են մեակոյր կերտող ժողովուրդներ:

Հանրայայտ իրողութիւն է նաեւ յարակական քաղաքակրթութեան խոճոր ազդեցութիւնը հայկականի վրայ: Թէեւ անվիճելի է նաեւ այն, որ հայերը հանդէս չեն եկել լոկ այս կամ այն հարեան քաղաքակրթութիւնը ընկալողի սոսկ կրտուական դերում, այլ իրենց սեակն դասնական զարգացման ճանադարին հաղորդակից լինելով արբեր ժողովուրդների հետ, իրենց հերթին յայտուտն բաւով մասնակցել են զաղափարների խաչաձեւման, հոգեւոր-մեակութային արժէների կերտման եւ քաղաքակրթութիւնների մեակման գործին, դրանով իսկ նոյաւելով միմեանց առաջադիմութեանը:

Ինչ վերաբերում է հայ եւ իրանական ժողովուրդների վաղնջական բնույթներին, աղյա դրանք այնքան կիւն են, որքան այդ երկու ժողովուրդները: Իրանը սկիզբ են առել դեռևս հայ ժողովրդի կազմաւորման ժամանակներից եւ ունեն երկուսուկէս հազարամեակից աւելի վաղնմութիւն: Առաջին անգամ դասնութեան մէջ «Արմինա», այսինքն Հայաստան անունը յիւսասակում է Արմենեան դիմաստիայի բրջանի (6-րդ դար Ք.ձ.ա.) բնեռագիր արձանագրութիւններում: Պերսեպոլիս ճայրաքաղաքի խորաքանդակներում այսօր էլ կարելի է տեսնել հայ մարդու դասկերտումը, որը ինքնին մի եզակի ու անկրկնելի իրողութիւն է: Այդ հնագոյն բրջանի հայ-իրանական առնչութիւնների վկաներն են հանդիսանում նաեւ Բեհիսթունի աւաւառհանրակ արձանագրութիւնները:

«Հայաստանը, իրաւացիօրէն նեւ է հայ ակնաւոր դասնական Նիկողայոս Աղոնը, որ հին ժամանակներից ի վեր ներգրաւած էր յարակական յիւստիւնների համաւաւառհային քաղաքական ոյրտի մէջ, հարիւրամեակներ բնույթ էր յարակների հետ միեւնոյն կոյտուրական աւաւառհոն: Երբ Արեւելուիները գրաւեցին Պարսկաստանը եւ նրանց կրսւեր բառաւիրը հաստատեց Հայաստանում, երկու երկրների հասարակական-կենցաղային կաղըր աւելի սիւր դարձաւ»:

Պասնական իրողութիւն է, որ դեռևս մինչեւ Ե դարը, երբ սեղծուեց հայկական գիրը, Հայաստանի յիւսակն ու հասարակական յեանում ուղղու գրաւոր հաղորդակցման միջոց յունական գրին յուգահեռ օգտագործուել է յարակից գիրը, բերես յարակերէն լեւն: Արեւելին յարակերէն գիրը աւսօնական գործածութեան մէջ եղել նաեւ հայոց արուսիւնում: յ մասին մեկ հաւաստի վկայու-

րիւններ են գտնում դասնահայր Մովսէս Խորենացու մօտ: Այս վաղ փողում էր, որ հայոց լեզուն հարստանում է յարակական փոխառութիւններով:

Յօլ թուին բիւստնութիւնը Հայաստանում յիւսակն կրօն հոչակուելուց յետոյ Իրանում Մասնեան դիմաստիայի սիւրաղեսութեան օրօք, հայ-իրանական յարաբերութիւնները ճիւս է մսան նոր փող, սակայն երկու հարեան ժողովուրդների մեակութային բնույթները երբեք յկասեցուեցին: Մասնեան Իրանը ի դէմս բիւստնեայ Հայաստանի տեսնում էր Բիւզանդիայի իր դարաւոր հակառակորդի ուժեղացումը: Երկու յիւստիւնների մրցակցութիւնը սղաղնում էր Հայաստանի յիւսակնութեանը: Հայ-իրանական քաղաքական յարաբերութիւնների լարուածութիւնը ինքնաբերաբար իր արագոյումն էր գտնում նաեւ զաղափարական յայրաւում: Սակայն այդ երեւոյթները անցողիկ էին, եւ վճռորոշ դեր յունեցան երկու ժողովուրդների դասնական ճակատագրում: Պարսիկ դասնարան Իսմայիլ Ռայիներին կերտով նկատել է, որ «Հա-

ՎԱԶՆ ԱՅՔՈՒՐԵԱՆ

Իրանի Իսլամական Հանրաղեսութիւնում Հայաստանի Հանրաղեսութեան գործերի հաւասարմասար

ՀԱՅ-ԻՐԱՆԱԿԱՆ ԱՐՆՁՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

յերը այն տոնի գաւակներն էին, որ Չրաղաւսի «քաղի գործ», «քաղի միսք» եւ «քաղի յոսք» մարղասիւրական կոչերին միացան սիւրով: Գա նեանակում է, որ երկու ժողովուրդների հոգեկան կերտածին բնորոշ է եղել բուտն ու անկասելի հակումը դուրս գալ յարիւն դէմ եւ օժանդակել աւաւառհոն արղարութիւնը վերականգնելուն:

Չնայած դասնական ամեն սեակի քաղաքական վայրկեաններին, հայ ժողովրդի մէջ դարերով բարունակել է աղբել Իրանի հետ հերթեայ հարեանութեան եւ բարեկամութեան հետեանով սեղծուած հոգեւոր-մեակութային, լեզուական ու կենցաղային կաղըր: Իրա վառ վկայութիւնն են նաեւ Հայաստան ներքալանցած իրանական վիղական երգերն ու գոյցները, որոնք յարտեւել են ու հասել մինչեւ մեր օրերը: Այս են վկայում Ագարանգղոսի, Մովսէս Խորենացու, Մերթոսի, Գրիգոր Մագիստրոսի եւ միւս հայ մասնագիրների երկերում դաւաղանուած փաստերը: Արեւելի ամենաւիրում ու փառաբանում հերտներից մէկի՝ Ռոստոմի անուան ամենավաղ յիւսակութեան դասիւր մինչեւ այժմ յայտնի գրաւոր յուբարձաններում դասկանում է Մովսէս Խորենացու: Պէսք է յիւսակել նաեւ Մերթոսի (7-րդ դար) դասնութիւնը, որտեղ յիւսակութիւն կայ իրանական էղոսի կարկառուն հերտներից Մղանդիարի եւ Խոսրով ու Շիրին առաղելի վերաբերաւ:

Փաստերը ցոյց են աղիւս, որ միջնաղարեան հայ մսքի խոճոր ներկայացուցիչները ճանօթ են եղել գոյութիւն ունեցող յարսից գիտական գրակնութեանը եւ սիւրաղեսել են նաեւ յարակերէնին, որը հայ մաւորակնութեան համար դուր էր բացում դղիլի հարեան ժողովրդի հարուս ու բարձր մեակոյրը: Ժամանակագրական տեսակէից մեզ յայտնի առաջին բարզմանութիւնները յարակերէնից կատարուել են 11-րդ դարի առաջին կէսին, Չաւարթա Ռաղիլի բժեկական աւաւառհոններից: Չեն բացաւում նաեւ հայ մաւորակնների անճանական բնույթները այն յարակալեզու բանասեղծների

հետ, որոնք ճանվորել են Հայաստանում կամ աղբել Հայաստանի հարեան հայաքնակ քաղաքներում: Գրանցից կարելի է բուտարկել Նասիր Խոսրովին, Հաիմ Նիկարիին, Չարալ էղ Գիւն Ռումիին, Կարան Թարիղիին, Նիկամի Գանջաւիին, Մաղիին եւ բաս ուրիւներին:

Յիւսակութեան արձանի է «Շահնամ»ի Հայաստանում դասնութիւն մասին Կոստանդին Երգեկացու վկայութիւնը, բաս որի 13-14-րդ դարերում, երբ անմահ Յիրղուսու «Շահնամ»ի հոչակը դեռևս չէր հասել բաս ժողովուրդների, Հայաստանում արղէն ճանօթ էին նրան, անգամ Կոստանդին Երգեկացին նրա յալով յասուկ ոսանաւոր է սեղծել:

Հնուց ի վեր հայ գրակնութեան մէջ իրանական էղոսի վերաբերաւ եղած յիւսակութիւնները դերն աղացոյց են, որ Թուրանի դէմ Իրանի ժողովուրդների մղած հազարամեայ յայրաւոր աւաղ հարազատէն է ընկալել հայ ժողովուրդը: Չարի յարտութիւնը եւ բարու յարքանակը իրանական վիղական երգերում ողբեցել է նաեւ

նաեւ է եղել հայերի համար եւ ճեմարի է, որ հայերն իրենց միասնակ կերտով սանն են համարել թէ՛ Հայաստանում եւ թէ՛ Իրանում: Այնտեղ աղբող հայերը երբեւ չեն գգացել, որ ազգային փոքրամասնութիւն են կազմում, դրա դասնաղ այն է, որ իրանցիները նրանց ընկալում են որղե իրենց մի մասը:

Հայ ժողովուրդը երբեք չի մոռանայ նաեւ, որ Իրանը առաջին յիւստիւններից մէկն էր, որը 1918 թուին դասեօնաղէս ճանաչեց Հայաստանի անկալութիւնը: Այդ նոյն կերղ նա վարուեց նաեւ 1991 թի սեղծնբերի 21-ին Հայաստանի նորոգ անկալութիւնը հոչակուելուց յետոյ:

Հանրայայտ ճեմարտութիւն է, որ ժողովուրդները իրենց դասնութիւնը իրացնելով է, որ կարողանում են իրենց ազգային ինքնութիւնը հաստատել ու գտնել ուղղղ ճանաղարիղ դղիլի աղաղաղ: Անցեաղը յիւելը սակայն բաւարար չէ, ողէս է գիտնաղ նաեւ նայել աղաղաղիւս: Այսօր հայ-իրանական յարաբերութիւնների դասնութեան մէջ սեղծուել է բրջաղարձային դաղ: Հիմ է դրում յարաբերութիւնների նոր փողի: Մեր երկու ժողովուրդների դարաւոր կաղբերի այս նոր հանգրուանում անկալութեան ուղին բուեան Հայաստանի Հանրաղեսութեան եւ Իրանի Իսլամական Հանրաղեսութեան միջեւ բացում են համագործակցութեան լայն հորիղոններ: Իրանի հետ Հայաստանը ունի 46 կիլոմետր երկարութեանը սահման: Հայ ժողովրդի համար դա յոյսի սահման է: Իսկ Արախի վրայով կառուցում կամուրջն իսկաղղեւ մի կամուրջ է մեր երկու ժողովուրդների սրերի վրայով: Հայաստանը եւ Իրանը որղեւ իրաւահաղաւ երկու բարեկամ եւ դրացի յիւստիւններ այսօր ի վիճակի են զարգացնելու երկղոնմանի փոխաղաղէս յարաբերութիւններ, ինղղեւ նաեւ աւաղաղաղաղաղական համագործակցութիւն, բրջանում կալուտութեան, յաղաղութեան եւ անվասնղութեան հաստատման համար:

Բաղում դարերից ի վեր իրանական ժողովուրդը գտնուել է արղարութեան ճարաղ ժողովուրդների բարում: Նաեւ քաղաքակնութեան մէջ եւ առօրեայ կեանում առաջնղղուել է բարոյական բարձր յալանիւններով: Հայ ժողովուրդը հաղասացած է, որ հայ-իրանական յարաբերութիւնների զաղացման այս նոր փողում նման յալանիւնների վրայ կառուցում յարաբերութիւնները ոչ միայն կը ճաղայնե ի բարոյութիւն երկու բարեկամ ժողովուրդների, այլեւ կը նոյասան ողը Մերձատուր ու Միջին Արեւելի ու Կովկասի յաղաղութեանը, բարեկնցութեանն ու առաջաղիմութեանը:

Հանդիպումներ Մեծ Բրիտանիայում

Հայաստանի փոխարտգործնախարարն այցելեց Լոռդերի յաղաւս

Հոկտեմբերի 19-ին Մեծ Բրիտանիայում աւաղասանաղային այցով գտնվող Հայաստանի Հանրաղեսութեան արաղին գործերի նախարարի առաջին սեղակաղ Արման Կիրակոսյանը եւ Մեծ Բրիտանիայում Հայաստանի Հանրաղեսութեան հաղասարմասար Արմէւ Սարգսյանը հրաղիւեցին եւ ներկա եղան բրիտանական յաղաղամեների նստաղբանի բացման արարողոյթանը եւ հանդիպումներ ունեցան Լոռդերի յաղաղսի մի քանի անղամների հետ, հաղորղում է ՀՀ արտգործնախարարութեան լրասվակն ժաղաղոյթանը: Անուիւստե հայ-բրիտանական յաղաղամենական խմբի նախաղաղ լոռղ Ռ. Շաննըղը Հայաստանի փոխարտգործնախարարին հանձնեց Հայաստանի Հանրաղեսութեան յաղաղարանի նախաղաղ Բաղկեն Արաղղայանին ուղղված ողղուղի նամաղը:

Նոյն օրը Հայաստանի ներկայացուցիչները հանդիպում ունեցան Լոռղոնի սենտաղիսութեան եւ քաղաղաղիսութեան ինստիտուի դասաղաղական կաղմի հետ: Չոյցի ընթաղում, որին մասնակցում էին ամբիւնի վարիչներ, հայտնի սենտաղեսներ ու քաղաղագետներ, ներկայացվեցին եւ ննարկվեցին Հայաստանի Հանրաղեսութեան արաղին եւ ներիին քաղաղակնութիւնը, սենտաղիսութեան եւ քաղաղաղիսութեան աղբել կանղնած խնղիւները, հայ-բրիտանական գիտական համագործակցութեանը վերաբերող հարցեր:

Հոկտեմբերի 20-ին Արման Կիրակոսյանը եւ Արմէւ Սարգսյանը Դաւոնիղ Սթրիթ 10-ում հանդիպում ունեցան Մեծ Բրիտանիայի վարչաղես Չոն Մեղղղի արաղին հարաբերութիւնների գծով յիւսակն յաղաղաղական սղր Ռողղերիկ Բրեյթվեյթի հետ: Շուրջ մեկժամաղ գրոյցի ընթաղում ննարկվեցին Հայաստանի Հանրաղեսութեան եւ Լեոնաղին Դարաղղի քաղաղական եւ սենտական իրաղիւնակի, Հայաստանի Հանրաղեսութեան արաղին քաղաղականութեան, դարաղղայան խնղղի դիվանաղիսական ճանաղարհներով լուծման, հայ-բրիտանական հարաբերութիւնների հետ առնվող խնղղեր:

Ռողղերիկ Բրեյթվեյթը մեծ հետաղրութիւն հանղետ քերեց ներկայացված հարցերի նկատմամբ եւ իր մտաղղությունը հայտնեց Հայաստանում եւ Լեոնաղին Դարաղղում սեղի ունեցող իրղղարձոյթութիւնների հանղետ: Լիւնելով նախկնղում Հայաստանի Հանրաղեսութիւնում Մեծ Բրիտանիայի առաջին դետաղանը, նա բնղղաղորեց Հայաստանի ներկայացուցիչներին հանրաղեսութեան անկալութեան առաջին սարեղարձի եւ Լոնղղոնում Հայաստանի Հանրաղեսութեան դետաղանաղան դրոչի բարձրացման կաղակցութեանը:

«Ազգ» քերթի համակարգչային ծաղաղոյթանը կատարում է Apple Macintosh համակարգիչների սեղնիկական որակաղ սղաղարկում:

Դիմելով մեզ, դուր կարող եւ ձեռք բերել հայերենի ավսոմաս սղղաղարձիլ:

«Ազգ»ի համակարգչային ծաղաղոյթանը ընղղում է նաեւ

- գովաղղների
- խորհրղանիւնների
- Յիւրմային նեանների
- կնիւնների
- հրաղիւսոնսերի
- սարբեր տեսակի աղղաղերի
- եւ ընղղանրաղետ.

համակարգչային ձեակղոնման դասվեներ:

Դրան կկատարվեն ձեր երեակաղաղից բարձր մակարղակղղ:

Հասցեն, երեւան, Հանրաղեսութեան 47, «Ազգ» քերթ, Թ 58-1841, 56-2863

Հայասանը դեռ է ներկայացնում հնուս դիվանագետներ

Հարցազրույց Ամերիկայի Արևմտյան բեմի առաջնորդ Վաշինգտոնի Կոլումբիայի համալսարանի հետ

Մեր գաղափարները, հոգեկան և բարոյական արժանատի այս օրերին էս հայեր, լինում հայրենի տունը, բունում են գաղթի ճամփան: Միջուկում ինչպես են վերաբերվում այս խնդրին:

Հարցը բաց լուրջ է, որը մեզ անգոր են կանխելու, քանզի անհնար է դառնում նյութաբանության և մեքենայացման գաղափարի դեմ, երբ մարդը հեռու է հոգեկան և գաղափարական գագուցներին: Տարիներ բարոյական մեք գաղթականի ցուրը ձեռքներին երկր երկիր բախտեցին, որովհետև ֆաղափարը աշխարհի աչքի առաջ հայ ժողովրդի նկատմամբ ունեցած իրավունքները և պարբարու սվիններն ուղեկցությունը դեռ մահ գնաց բազմազան ժողովրդի մի հասկում:

Այսօր մեզ համար ցավ է, որ այդ մտքով դեռ է սխի նորանոր արեք, որոնք արվելով արաստանայան հովերով, կամ էլ մղվելով Հայաստանում սխի ֆաղափար, սնեսական, ընկերային, ներքին անհասկացողության և անհանդուրժողականության երևույթներից, լուծ են հայրենիք: Ես նախանում եմ նայում հեռա ժողովրդին, որի անդամներից հարյուր հազարավորներ վերադարձան իրենց երկիրը և գործարհ, դեռ մի քանի դարձան: Իսկ մեք հայրենիք ենք վախճում:

Գուհ, որդես առաջնորդ Ամերիկայի Արևմտյան բեմի, անում եք Չեր կարելին, որդեսգի հայրենիքից արագադրած հայերը օտարանդության ավերածության հորձանուսում չկորչեն: Այդ աննը չի՞ խրատուսում արագադրի երևույթը:

Որքան էլ որ երևույթը ցավալի լինի, մեք դարձվում ենք հոգալ մեր հայրենակիցների մասին, առաջնորդել և ուղղություն սալ երանը, որդեսգի հսկա Ամերիկայի մեջ նրանք չկորցնեն իրենց ազգային ոգին: Խոսքը օգնություն է կատարվում կարգավորելու համար սնեսական, կրթական, կրոնական հարցերը: Սկզբնական երջանում այդ օգնությունը կարող էր խրատուսել արագադրին, սակայն այ-

սօր նորերը ավելի բաց օժանդակություն են ստանում վաղ երջանում եկած իրենց հայրենակիցներից, հասկառեսու երազներին հարցում:

Արդեն յուր սարի է հայ ժողովուրդը համբերությամբ սանում է իր խաչը: Մինչդեռ ժողովրդի սոցիալական վիճակը օր օրի ծանրանում է: Ինչպե՞ս է այն ընկալվում ավիտումում:

Շուրջ 20 տարի է ես հայրենիք եմ այցելում և առաջին անգամն է, որ սեսնում եմ հայերը հացի համար խանութների ցուր հերք են կանգնել: Երևույթը ինձ համար ոչ միայն հանկի չէ, այլև խիստ ցավալի է: Չարից հետո երազեցին հայրենիք կերել, որը դեռ է հանդիսանալ աշխարհով մեկ սփռված բոլոր հայերի հայրենիքը: Այսօր այս դժվարությունների դասը կոլվներն են, ֆաղափար անբարեկալաս ուղայմանները, Ղարաբաղի խնդիրը: Մեր կազմակերպած օգնությունների մեծ մասը կենտրոնացված է Ղարաբաղին օգնելու համար, ինչի դեղորայք, սննդամթերք, քե անհրաժեշտ արքալորումներ: Ամերիկյան բաց մեծ ընկերություններ մեր միջոցով ծանոթանալով մեր կարողություններին, նախաձեռնությունների ոգուն, ցանկություն են հայտնում գալ և Հայաստանին իրենց օգակարությունը բերել, գործարհներ հիմնելու, սնեսությունը զարգացնելու համար: Ցավով, այս անկայուն վիճակը խաչընդոս է հանդիսանում մեծ նախաձեռնությունների իրագործման ճանաղարհին: Դժբախտաբար, այստեղի գործարհներն էլ չեն աշխատում, արդյունաբերության մի մասը կանգնած է: Հարկավոր է ունենալ սնեսական արմասական նախագիծ, որդեսգի այս մտայ օրերը անցնելուց հետո գալիքը հուսադող լինի: Ես կարծում եմ, որ այս դժվարին օրերը կգնան ու կդառնան հեռու անցյալ, և

մեր ժողովուրդը նորից կվերագրեն իր խաղաղությունն ու աղախությունը:

Ինչպե՞ս է գնահատում Հայաստանի կառավարության դիրքառուցը Ղարաբաղի խնդրի ցուրը:

Ղարաբաղի հարցը դեռ է լուծվի անխալ, նուր ֆաղափարն մոտեցումով: Դեռ է խոստվանեն, որ նախագահ դարձն Լեւոն Տեր-Պետրոսյանի կեցվածքը այս խնդրի ցուր էիսակ է, նուր և հասուն ֆաղափարություն է վարում: Մակայն այդ նույն կարծիքը չունեն Հայաստանի կառավարության մյուս դասերը: Ոչ բոլորն ու-

նեն միջազգային մակարդակով ֆաղափարություն վարելու հասունությունը: Մոտիկից շփվելով համոզվեցի, որ դասերը իրենց մեծ մասը սահմանափակ փորձառություն ունի, ավելին, նրանք արհաին ֆաղափարության մեջ մտնելու կարողություն չունեն: Մեք իրավունք չունենք հազվի չառնել, որ աշխարհն այսօր կատարվում են Ամերիկյան, Ֆրանսիան, Անգլիան, Գերմանիան: ՄԱԿ-ում ներկայացուցիչ է նշանակված Ալեքսանդր Արզումանյանը, որը բացարձակա-

րդես փորձառություն չունի: Ես որեւէ հարց չունեմ նրա անձի նկատմամբ, սակայն ինձ մեծ ցավ է դասնառում, որ նման դասախանասու գործին անկարող և աղաքանորի մեկն է նշանակված, երբ այնտեղ հայ ժողովրդի, Հայաստանի, նրա դեռակառության ճակատագրն է հարց դառնում:

Չեր կարծիքով, կա՞ն հարմար բեկնածուներ այդ դասերի համար:

Դասերի բերումով ես բեկվում եմ բաց ֆաղափար գործիչների հետ: Նրանք միմյանց հետ հաղորդակցվելու արքեր մոտեցում ունեն, արքեր կենցաղ: Երբ չունենա սակաված այդ փորձառությունը, աղա դուր կնեսա մեծ ֆաղափարություններից: Քաղափարական գործիչների խեղափոխումը, լքությունը, նիս ու կացով են չափում և դասում, հազվի նսում ազգի, դեռության բախերի հետ: Ամերիկյան, Գերմանիայում, Ֆրանսիայում, Անգլիայում մեզ հարկավոր են դասասակված, հմուտ, ազգային և համընդհանուր բախերը ճիշտ գնահատող ճկուն և հավասարակշռված անհասներ: Ինձ համար հայ կոմունիստ չկա: Կան նախկին կոմունիստներ, որոնք աղաում են առադուր են հայրենիքի համար: Գաղթի Հարությունյանն էլ կոմունիստ էր, սակայն անհաս է, որն ինչ երջանակի մեջ էլ հայտնվի, նրա համար հողարություն ես աղաում, քանզի արհախայտություններ, կեցվածքը գուտը են: Այսօր մեծ հեղինակություն և փորձ ունեցող մարդիկ ունենք, որոնցից է, օրինակ, Վիկտոր Իսրայելյանը: Մարդիկ են, որոնք կարելի է վստահել և ընդգրկել մեծ ֆաղափարության մեջ:

Ի՞նչ կմարդեիք մեր ժողովրդին:

Ինձ համար ցավ ու կսկիծ է մսածել, փնտրել քառեր միջխարելու համար հոգնած ու սակցված իմ ժողովրդին, երբ վստահ չեն, այդ քառերը կկարողանան միջխարել նրանց վստահար արեքը: Մակայն մի խնդրանք ունեմ, ուզեցնալով քե չուզեցնալով մեկ ենք մեծ ֆաղափարության մեջ, որտեղ վճռվելու է Հայաստանի, հայ ժողովրդի ճակատագիրը, որն այսօր վստահել ենք նախագահ դարձն Լեւոն Տեր-Պետրոսյանին: Թույլ սանք, որ նա, հեղինակ ժողովրդի միասնության և համընդհանուր վրա, հայրենիքը դուրս բերի դժվար կացությունից:

Հարցազրույցը վարեց ՄԻԿԱ ԱՌԻՔԻԱՅԱՆԸ

Ոչ մի կուսակցություն ձայների չի ստացել մեծամասնություն

Կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովի համաձայն, Վրաստանի խորհրդարանի ընտրությունների ժամանակ ոչ մի կուսակցություն ձայների մեծամասնություն չի ստացել: Դա նշանակում է, որ կազմավորվող կառավարությունը կլինի կոալիցիոն: Կուսակցությունների ներկայացուցիչներին հասկացված 150 սեղից 29-ը ստացել է «Մեկիդրո» (խաղաղություն) դաշինքը, 18-ը՝ «Գոկեմբերի» (11-ը, 14-ը՝ «Երթրա» (միասնություն), 13-ը՝ Ազգային դեմոկրատական կուսակցությունը, 11-ը՝ «Կանայներ», 10-ը՝ դեմոկրատական կուսակցությունը, 9-ը՝ «Խարթա-91»-ը: Ընտրություններին մասնակցած 32 կուսակցություններից 9-ը ընդհանուր չեն ստացել ոչ մի դասակարգված մանդատ:

Ուզբեկստանում քանկացել են հիմնական մթերքները

Չոկեմբերի 19-ից Ուզբեկստանում 25 տոկոսով բարձրացվել են հիմնական հաց, ալյուր, միս, կաթ, բուսական յուղ և այլ մթերքների գները: Ինչպես «ԻՖ»-ին հայտնեցին կառավարության լրագրողական ծառայությունում, այդ միջոցները ձեռք են առնված ուժայնության բանկացմանը համադասախան, որոնք ներմուծում են ԱՊԳ այլ մթերքներին: Մթերքի գների կարգավորման համար նախատեսվում է մեքական բյուջեից դոսացիաներ հասկացնել: Այժմ մեկ կիլոգրամ միսը կարծես 80 ուրլի (մինչ այդ 60), մինչդեռ մեքության վրա այն նսում է 140 ուրլի, քառեր սեական այսուրը կվաճառվի 15 ուրլով, իրական արծեն է 33 ուրլի: Բենգինը հանրադեռությունում 10-ից քանկացել է մինչև 30 ուրլի: Գների քանկացման նախօրեին աշխատավարձերը հոկեմբերի 1-ից բարձրացվել են 1.6 անգամ, քոակներն ու ուսանողների կրթաբոակները նույնպես: Նվազագույն աշխատավարձը և քոակներն այսուհետև կլինեն 2000 ուրլի:

Երկրաբանական Կոլումբիայում

Շարք և կիրակի օրը 2 անգամ Կոլումբիայում ուժգին ցնցվեց գեշինը, որից հետո ժայթեց երկրի իրոսխարելում: Ման Պեդրո դե Ուրաբա ֆաղափ մոս գնվող հրաբուխը, սալ հեղուկի ու գեշի ցնցող բախելով երջակա քնակալարերի վրա: Կան բազմաթիվ անհետ կորածներ:

Խաղաղության նորեկյան մրցանակը մի գվասեմալացու

Այս արվա խաղաղության նորեկյան մրցանակը բնորկեց 33 արելան մի գվասեմալացու՝ Ոհոգրեթա Սենչուից, հալածանքների զոհ մարդկանց օգնության գործում իր ցուգբերած զանքերի համար: Գվասեմալայի արգործախարարը բողոքեց այդ որոճան դեմ, հայտարարելով, քե Սենչուին սեղական մի հրոսակախմբի անդամ է:

Ռուսաստանի և Գերմանիայի հասուկ ծառայությունների բանակցությունները

Ինչպես հայտնի դարձավ «ԻՖ»-ին իրազեկ արդյունքներից, ներկայումս Ռուսաստանի արհաին հեսախուգության ծառայության և Գերմանիայի հեսախուգական ծառայության միջե սեղի են ունենում համագործակցության մասին բանակցություններ: Նախնական սվալներով, կողմերը դայմանավորվում են երկու հեսախուգությունների ներկայացուցիչներին մոսկվա և Բոնն գործողելու մասին: Այդ ներկայացուցիչներին դեռ է համակարգեն աղաբալություն, քոակները և մասնաբեկության դեմ համաեղ դայալը:

Փոյն էլ կարելի է սաղալել, եթե...

Չին ուսողները, որոնք վաս էին զինված կամ ընդհանրադես զինված լին, ջունգլիների սիրակալն ուսում էին հետեյալ կերո. ամեն փիղ իր սիած ծան ուներ ջունգլիում, որին քիկն էր սալիս ու հանգստանում: Ուսողները կիսով կսում էին բունը, ծառի սակ փոս փորում և փոսի հասակին ից խում: Փիղը հեղում էր ծառին և ընկնում փոսի ցցի վրա...

Փիղը փիղ, բայց երբ ողջ ժողովրդին են ֆառում անդունդի եզր, վերցն այստեղ այլ իմաստ է սանում: Իսկ որ ֆառում են, այն էլ ներսից, դրանում ժողովուրդը այնքան էլ մեղավոր չէ, քանզի ժողովուրդն ինքը գրո է, աննյութան գնգված, որին ծե են սալան անհասներ, որոնք էլ իրենց երբին սիրադեսում են համադասախան լծակներին: Այլ հարց է, ե հանում ինչի են բարձրում այդ ծակները:

Հայաստանի վերջին բարբառներ իրադարձությունները հասակեցնում բաց ու բաց հարցեր: Առաջինը, որ Հայաստանն այսօր կրկնալ գաղութացված դեռություն է, վելին, դառնալով այդդիսին, որ իլխանություններն ոչ մի բարբառին չեն սացել, ոչ մի գիտն չեն կորել: Նրանց «հսակ» կառավարությունը բարձր Հայաստանը դիմազրկվել և արծեղել է մինչև այն սասիճան, որից ի կողմ անգոյությունն է: Երկրվերածելով գաղութի, իլխանու-

րությունները բարոյանկում են իրենց հարաբարավը, երկուրդ ֆայլով հեռացնելով և մեկուսացնելով նրանց, ովքեր հազվադեպով նվազագույն հեռավորությունները, փորձում են ել գեցել ստրատեցիկ վիճակից, ուսողներով միաժամանակ հայ ժողովրդի արժանադասությունը: Գրա փոխարեն աղաբան անընդիս համարվում է կասկածելի անցյալով դասերը, իսկ նրանք, ովքեր վայրում են կասարել իրենց դարականությունները, մեկնում են վասակած «հանգոսի» դեռություն որեւէ «ֆաղափար» երկում, դրանով կրկին անգամ աղաբանությունը լուծողության ընձեռած աղախությունները: Երուրդ ֆայն ավանդական է իլխանությունն ամաղեղելու միջոցառումները, որոնց հիանալի է սիրադեսում ներկա վարակարը իերական գորակոյի (նախկինները չեն կասարվել), ալխասակարձերի բարձրացման, հայրենիքն ամեն գնով դասերանելու խոխոս հրամանագրեր և կոչեր, ու-

ղեկցված քեռամու առատելական հզորության ֆարոգներով, որոնք մարում են բողոքի կրակը և մարդկանց մղում առօրյա ճղմի կյանք մի կերո գլուս դախելու: Գրա դիմաց բարոյանկվում է ինը: Ծառանկվում է անվերջանալի բվացող դասերազը սահմաններին և Արցախում, նախանձելի հեսողակառությամբ հայրենիքը հանձնվում է այնքան լավ ֆողակված, որ ոչ մի արքերակով չես կարող հաստեղ ոչինչ: Իսկ փասեն այն է, որ Արցախից բարոյանկվում է արագաղթը, դուրս է բերվում այն ամենն, ինչ այստեղ որեւէ արծե է ներկայացնում, գյուղասնեսական սեխնիկայից մինչև կոնյակ ու նիսո, անհայտ ուղություններով փեխանում են ընդուն սեսակի օգնություններն ու դուրս գրված չնչին գումարները: Ո՞վ կհամարակվի սա ժխել: Մակայն աղաբանցի չես կարող, ֆանգի վարչակարգ իրեն երջադասել է անբալանց ֆողով և կասարում է իր գերխնդիրը:

Ո՞վ է դեմ գնալու սրան: Ժողովուրդը կոչվող աննյութական գանգվածը, բաց նամակների հույսին մնացած մսավորակությունները, ներքին գործոց նախարարը, դասերանության նախարարը, որին բողոք են զինվորների մարական ոգուն աղալինամ: Թե՛ կու-

սակցություններն ու ամեն սեսակի կազմակերպությունները, կառավարությունը, որն իր հիմնական դերից բու է եկել դեղի դախեսություն և անհայտ գործարհներ... Ո՞վ է դեմ գնալու սրան: Այն սրանքը, որոնք ժամանակ էլ չունեն նման քաների մասին մսածելու, որոնց այլը ջուր է կրել իր կունից կանոնավոր քանակի սեւով օգնություն սղասելուց:

Գրա բարոյանկ հայ ժողովրդի միսքը խեղադասի է արվել մեկն ուսողին: Այս անգամ միսքը ոչ քե խեղադասի է արվում, այլ արծեղվում և ժողի աղալան դասնում այս ալխարի խառնածին սիրակներին կողմից: Լուրյան են դասաղախում ազգային մեծագույն ողբերգությունները, հայրական միսքը ներկայացնողները կոծկում են դոսի ամեն մի արունգ ներկայությունը ներսում հալեծագնելու գոնի կենդանական բնագրը ժողովրդի գիտակցության մեջ: Ազգային միսքը ներկայացուցիչները բարձրաճայն և ստրաբարե կեցվածով իրենց ժողովրդի կողմից ներողություն են հայցում դոսի արունգ ներկայությունից անկալելով իրենց իլխանության հարսեությունն ու օրվա մի կտր հարց զոհ-ժողովրդի համար... Ո՞վ է դեմ գնալու սրան:

ՀԱՅԿԱԶՆ ԱՐԿՐԻՅԱՆ

